

Tilbageblik på en tegners besøg i Grønland

– i anledning af Alex Secher udstilling
i Museet for Dansk Bladtegning

Af Karsten Secher

Alex Secher (1913-1989) tegnede sig gennem livet i mere end et halv århundrede. Intet var fremmed for hans pen, og på forunderlig vis kom motivverdenen i Grønland til at blive en af hans vigtigste kunstneriske omdrejningspunkter. Familien husker de månedslange rejser, hvor breve og beretninger fortalte om en anderledes verden med pragtfuld natur, hav, fjelde, isbjerge og ikke mindst om grønlændere og om kolonidanskere. Familien husker også, at de talrige hjembragte tegninger skaffede et solidt udkomme, efterhånden som de indgik i produktionen af rejsebøger, skolebøger, tidsskriftartikler, plakater, vignetter, avisartikler, KGHs emballageudsmykning for blot at nævne de vigtigste. KGH-tændstikpakken med kajakmanden foran et isbjerg var vel for mange indbegrebet af emballage i Grønland omkring 1960 og næsten 20 år frem. Museet for Dansk Bladtegning på Det kongelige Bibliotek har netop fra familien fået overdraget alt fra Alex Sechers produktion med forbindelse til bladtegning, bøger og tryksager. Udstillingen på museet har

inspireret os til denne erindring om Alex Sechers kunstneriske fortsættelse af tegnertraditionen i Grønland, grundlagt af kollegaer som Harald Moltke, Achton Friis, Johannes Larsen og Ernst Hansen.

Det hele begyndte i slutningen af tyverne, da teenageren Alex Secher overværede en foredragsaften i hjembyen Koldings teater, hvor polarforskeren Knud Rasmussen fortalte medrivende og viste lysbilleder over emnet 'Fra Grønland til Stillehavet'. Den unge Secher var fra da af klar over, at han *måtte* opleve dette sceneri, og det, der i begyndelsen antagelig var en romantisk drøm, blev gradvist modnet til en rejseplan. Først skulle han dog afslutte uddannelsen som sølvsmed hos en af byens mestre, og dernæst skulle

Karsten Secher (f. 1945), cand. scient, senior-geolog ved GEUS, eneste barn efter Alex Secher. KS har virket i mere end 25 år med geoforskning og forskningsformidling i Grønland. Har tidligere udgivet bøger om Alex Sechers brugskunst og ex-libriskunst.

tegneriet, som kunsthåndværkeruddannelsen var en genvej til, fra 1932 sættes i værk, og det kunne kun ske i hovedstaden. Da næringen efterhånden så bæredygtig ud, var verdenskrigen dog over landet, og forbindelsen med Grønland afbrudt for en stund.

Straks efter krigen lå planen for en Grønlandsrejse øverst på tegnebordet, og den nu veletablerede tegner begyndte at ansøge myndighederne om tilladelse til at gennemføre en rejse med det formål at tegne sig gennem Grønland. Der skulle adskillige afslag til, før Grønlandsdepartementet i 1952 gav tilladelsen, og kun fordi der forelå en invitation fra en nær ven, som i mellemtiden var blevet redaktør på Grønlands Radio. Det var journalist Helge Christensen, som senere – hjemkommet efter flere års ophold i Nuuk – fortsatte som grønlandsjournalist for Kristeligt Dagblad og Berlingske Tidende – og i øvrigt som redaktør af nærværende tidsskrift.

På forunderlig vis lykkedes det for Alex Secher, til trods for at tilladelsen gjaldt ophold i Nuuk, at berejse det meste af kysten fra Uummannaq til

Qaqortoq. Indtrykkene var mange og afgørende for tegnerens ønske om at vende tilbage. Det blev til endnu et to-måneders ophold i sommerperioden i 1955. På den anden tur nåede han til Upernavik og fik uddybet sine indtryk fra den allerede besøgte del af vestkysten.

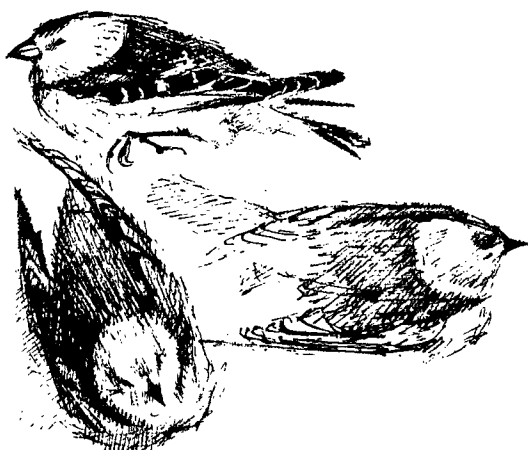
Med et par omskrivninger af tegnerens efterladte skrivelser og omtaler kan vi sammenfatte indtrykkene fra rejserne, der mest foregik på handelens skibe, og som afsluttedes med en af de tidlige flyvninger hjemover fra Narsarsuaq i august 1955.

De to gange tegneren gæstede Grønland, gjorde den storladne natur og umiddelbare befolkning et uudsletteligt indtryk på hans kunstnersind. Det er ikke for meget sagt, at han i sine værker rullede en ikke ubetydelig flis af den grønlandske profil op for os på sin tegneblok. Ofte underlagt med vandfarenens blide kolorit møder man i hans nuancerede streg landets furede træk af klipper og isbjerge, dets dyreliv med en svømmende sæl mellem drivende isflager, slædehundredes yndefulde og dog

muskuløse krop side om side med menneskets runde ansigtskurver og levende udtryk, grønlændernes huse og hytter og ikke mindst redskaberne, som de anvendte. Netop i den minutiøse gengivelse af den mindste fiskekrog og harpunens detaljer viste han sit blik for detaljen.

Secher nøjedes ikke med det flygtige rids, allerhelst fordybede han sig i tingene. Instruktivt både i tekst og tegning fortalte han om grønlænderens fangsteknik. Det var naturligvis gjort før, men her er det en kunstner, som helt

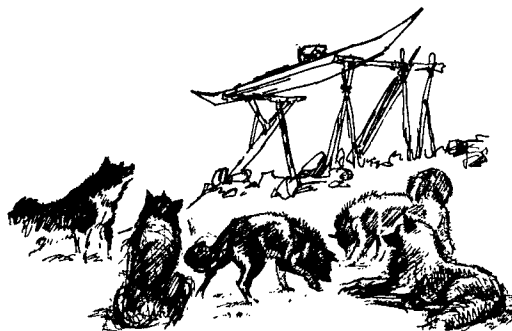
subjektivt gengiver, hvad han ser. Nænsomt eller voldsomt, alt efter oplevelsens art.

Man kan i tegningerne følge ham ind og ud gennem fjordene siddende på skibets dæk og se, hvorledes landets konturer ændrede sig. Mange af stregerne har ved første øjekast skitsens præg, men de er alligevel med til at give et helhedsindtryk, ikke blot af, hvad kunstneren har oplevet, men lige så meget af hans arbejdsmetode. Selv med få rids

skabes et perfekt og præcist billede af det observerede.

Nok var Alex Secher som allerede antydnet romantiker, men han glemte ikke det nye Grønland: Oliebeholderne på de nye kajanlæg, lufthavnens arbejdende gaffeltrucks eller flyvemaskinens elegante krop, som en lillebitte fugl på fjordvandet mellem høje klippeformationer. Det, som dog først og fremmest fængsler ved hans grønlandsværker og i hans bøger, er dog gengivelserne af det liv, grønlænderne engang har levet, og som man altså endnu i 1955 kunne

opleve i denne tidlige periode af det nye Grønland.

Knud Rasmussens påvirkning af tegneren kom senere i det små til udtryk i form af talrige illustrationer til KR's hi-

Sechers tegning af Knud Rasmussen-statuen på Strandvejen nord for København.

strier i en lang række skolebøger. Det var vel en pudsighed, at den statue af Knud Rasmussen, der efter konkurrencen vundet af tegnerens nabo Povl Søndergaard, skulle opstilles på Hvidørepynnten på Strandvejen nord for København i 1963, blev hugget i granit lige ud for Sechers vindue. Processen stod på i fire år og gav anledning til en del snak om polarforskeren. Secher tegnede efter opstillingen den monumentale figur af KR, spejdende ud over sundet.

GODTHAAB AVIS

Onsdag den 4. juni 1952

Jeg advarer om indskilling af mine grønlandske og danske Billeder i Seminariets Gymnastiksal d. 5 de fra kl. 14-18.
Mødelingen af desuden deltagende Fredag og Lørdag fra kl. 14-22,
samt søndag fra 14-18.

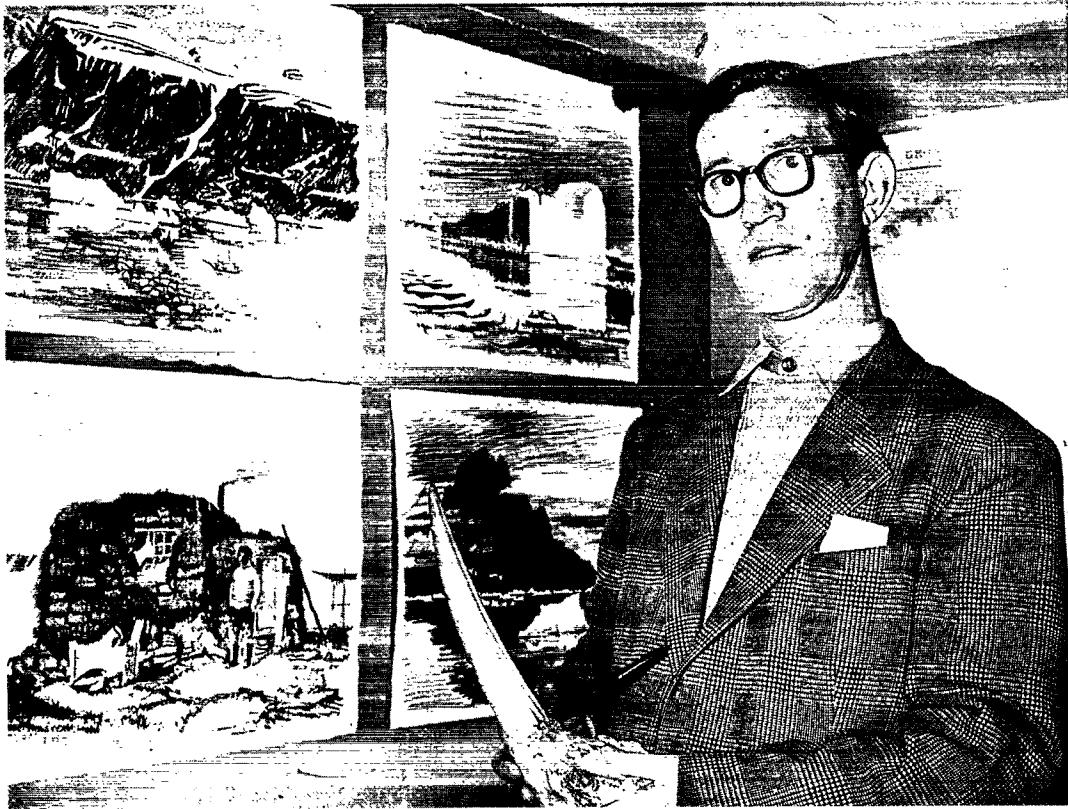
Alet Secher

Forsiden af Godthåb Avis onsdag 4. juni 1952 med annoncen for udstillingen i seminariets gymnastiksal.

Lad os dvæle ved et par fornøjelige oplevelser og kunstneriske resultater fra disse billedmæssige ophold, hvor beskueren i Grønland nok også har fornøjet sig over de præcise afsløringer af natur og liv langs vestkysten af Grønland.

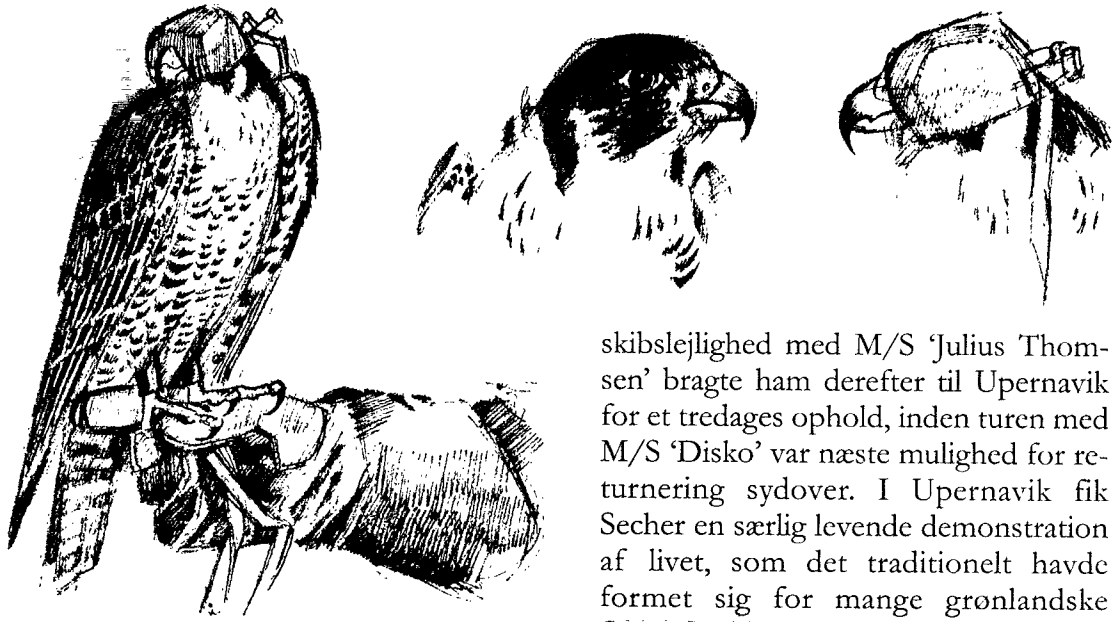
Fra udstillingen i Nuuk i seminariets gymnastiksal, 6. juni 1952. Foto: Helge Christensen.

Alex Secher som 40-årig i 1954 i et ophold mellem de to rejser til Grønland. Foto: Centrum Billede-Reportage.

Under opholdet i Nuuk i juni 1952 fik Alex Secher tilskyndelsen til at afholde en kunstudstilling i seminariets gymnastiksal. 28 tegninger fra Grønland i sort streg, nogle suppleret med akvarel, og enkelte medbragte med motiver fra Danmark, blev på en dag sat op på ribberne i gymnastiksalen. Eneste reklame var en forsidenotits i den daværende udgave af *Sermitsiak*, *Godthåb Avis*. Det var vel en succes, for ca. 350 gæster besøgte udstillingen, og det meste blev solgt. Secher oplevede sågar, at en ung grønlænder købte et billede med dansk motiv. De fleste af stedets embedsmænd stod ikke tilbage, og salget bidrog

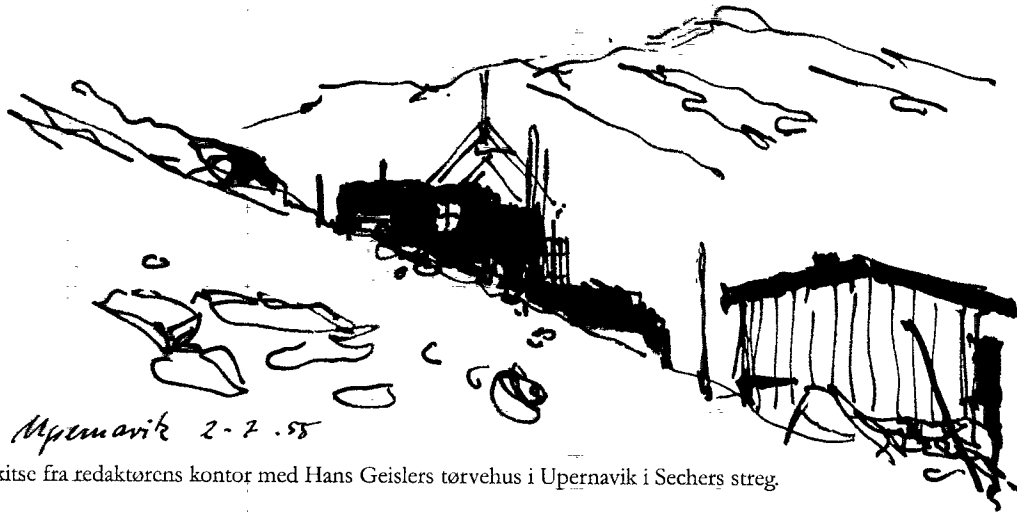
til, at tegneren trygt kunne se frem til betaling af hjemrejsebilletten. Opholdet i Nuuk gav også Secher mulighed for at møde stedets unge grønlandske tegner, Jens Rosing, som med iver viste såvel sine egne tegninger frem som sin store samling af eskimoiske effekter. Det blev til et langt venskab mellem de to tegnere, som det senere skulle vise sig, begge kunne levere streger i rigt mål til de dansk-grønlandske kunstelskere. Jens Rosing præsenterede gæsten for eksklusive motiver, som da han en dag på udstillingen mødte op med en levende jagtfalk på sin behandskede hånd og foreslog tegning af kræet. Som

foreslået blev blok og pen gjort parat, og et usædvanligt studieblad af fuglen i mange positioner blev resultatet. Familien er Jens meget taknemmelig for initiativet, for tegningen pryder endnu hæderspladsen i det Secherske hjem.

På rejsen i 1955 nåede Alex Secher til Upernavik. Oprejsen med M/S 'Dr. Alexandrine' sluttede i Aasiaat. En

skibsløjlighed med M/S 'Julius Thomsen' bragte ham derefter til Upernavik for et tredages ophold, inden turen med M/S 'Disko' var næste mulighed for returnering sydover. I Upernavik fik Secher en særlig levende demonstration af livet, som det traditionelt havde formet sig for mange grønlandske fangerfamilier. I Hans Geislers tørvehus blev der fremvisning og snak som i gamle dage, mens Secher tegnede det meste. Det blev senere trykt i tidskriftet i artiklen 'Dage i Upernavik' ('Grønland' september 1965). Fra redaktørens kontor vises også denne lille skitse, som ikke tidligere har været vist, og som præcist har indfanget stemningen på stedet.

Skitse fra redaktørens kontor med Hans Geislers tørvehus i Upernavik i Sechers streg.

Hans Geislers tørvehus i Upernavik.

d. 3-7-58

Var i dag til grøn-
landske gæstgæsteværelse og
karnedals i Upernavik's
nye kirke. Kede kedem
fortællede dåbs handlingen.

Der var gode grønland-
ske typer i kirken - bl. a.
en gammel kone med
gule kammer, hvilket
is ikke har sel far.

Tegnede i dag adskillige
fårevytter og kajotter.

Sjenergaard filmede
en kajotmand på vej
ind - og is blev filmet
indtil midt dagers arbejde

Opslag fra Sechers dagbog for dagene i Upernavik.

Upernavik 4-7-58

Vejret her stadig strålende.
Var med overbærende Chris-
tensen inde i et grønlan-
destæue (Tørvægt). Ved
hjælp af folk - og cigar,
agasser og sodavand kom
vi ind i styttten, hvor en
ulidelig stank slog os i
møde. Grønlanderen Hans
Gleisler fortalte de hele oaa-
kedag - hvilket ikke var
synderligt synligt. Ariser
og ånge blade var klæbet på
væggene, og potter og skåle
vokte sig og omkring et
lille komfur. Der var en
hørgang ind til det endste
rum.

- Hænderne her er bidt af
og ulæselige. De er
skulende og upålidelige
og langt fra pane - man
skal er ganske vist også
føleligningstid i Øjeblikket.

De har respekt for sten.
Det man går beagelse
ved at tage en sten af
færer de bort. Og så min
slat har de heldigvis
respekt for.

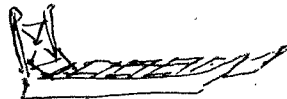

- Købte i dag en broder-
taut af overbænderen fra
Almanak. Den var blodig og
hadde endnu kødresten på sig.
Prisen var kr. 100,-

Søgte et billede til syge-
plejersken på Upernavik
sygehus.

I dag, brandbøvelse på
Upernavik sygehus.

„Diske“ forventes i morgen
tidlig.

Hvit i Grønland:

Grønlander siger til en
dansk med hænderne i
lommen: „Din et mæske
ingeniør.“